

TULEMUSVALDKONNA
„KULTUUR JA SPORT“
2024. AASTA
TULEMUSARUANNE

Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Valdkonna arengukava	„Kultuuri arengukava 2021–2030“ „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“
Tulemusvaldkonna eesmärk	Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks. Spordipoliitika eesmärk: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.
Programmid ja nende eesmärgid	Kultuuriprogramm 2024–2027: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks. Spordiprogramm 2024–2027: Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.

Sisukord

Sisukord.....	3
Sissejuhatus	4
Tulemusvaldkonna üldinfo.....	5
Tulemusvaldkonna mõõdikud.....	6
Tulemusvaldkonna kulude lõplik eelarve jaotus programmide lõikes	6
Tulemusvaldkonna eelarve täitmine	6
Tulemusvaldkonna olukorra analüüs.....	6
Hindamised ja tõhustamiskavad.....	13
Ülevaade programmide elluviimisest.....	14
Programm: Kultuuriprogramm 2024-2027	14
Programmi mõõdikud	15
Programmi olukorra analüüs	15
Programmi meetmete ja tegevuste elluviimine 2024. aastal.....	18
MEEDE 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine	18
MEEDE 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise	22
toetamine ja arendamine	22
MEEDE 3. Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja.....	23
rahvusvahelistumine	23
Kultuuriprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine	27
Programm: Spordiprogramm 2024 – 2027	29
Programmi mõõdikud	29
Programmi olukorra analüüs	29
Programmi meetmed ja tegevuste elluviimine 2024. aastal	30
MEEDE 1. Saavutusspordi edendamine	30
MEEDE 2. Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	33
Spordiprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine.....	34

Sissejuhatus

Käesolev tulemusaruanne annab ülevaate riigi eelarvestrateegias 2024–2027 kinnitatud tulemusvaldkonna „Kultuur ja sport“ eesmärkide saavutamisest, sh riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisest ning tulemusvaldkonna eesmärki panustavate kultuuriprogrammi ja spordiprogrammi eelarve täitmisest.

Kultuuri ja spordi tulemusvaldkonna pikaajalised arengueesmärgid on kokku lepitud 18. novembril 2021. a Vabariigi Valitsuse kinnitatud „Kultuuri arengukavas 2021–2030“ ja Riigikogus 18. veebruaril 2015. a vastu võetud spordivaldkonna pikaajalises strateegiadokumendis „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ (edaspidi „Sport 2030“). „Sport 2030“ kohaselt koostab ja esitab Kultuuriministeerium alates 2016. aastast igal aastal Vabariigi Valitsusele ning Riigikogule ülevaate selle elluviimisest. Seega saab spordivaldkonna tegevuste detailse ülevaate, mida riik ja spordiorganisatsioonid viisid ellu perioodil 01.01.2024.–31.12.2024. dokumendist „Ülevaade „Eesti spordipoliitika põhialuste aastani 2030“ elluviimisest 2024. aastal“¹.

Käesolevas aruandes tuuakse välja kultuurivaldkonna ja spordivaldkonna olulisemad positiivsed arengud ning ülevaade väljakutsetest. Tulenevalt sellest, et osasid indikaatoreid mõõdetakse 2-4 aastase intervalliga läbiviidavate uuringutega, puuduvad nende täitmise andmed aastate kohta, millal vastavat uuringut läbi ei viidud.

Kultuuriprogrammis kajastuvad ka Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Viljandi Muuseum.

Samuti kajastuvad sihtasutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud, sh Eesti Kultuurikapital, oma tegevuste ja finantsidega Kultuuriministeeriumi osutatavates tegevustes ja saavutatud tulemustes.

Spordiprogrammi Kultuuriministeeriumi tegevustes ja teenustes kajastuvad ka Tehvandi Spordikeskuse, Jõulumäe Tervisespordikeskuse, Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku Eesti Kultuurikapitali spordiga seotud tegevused, ressursid ning pakutavad teenused.

Spordiorganisatsioonide roll on sporditegevuse sisuline korraldamine. Eestis ei tegutse ühtegi riiklikku spordiorganisatsiooni ega asutust. Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. 2021. a alates teostab Kultuuriministeerium Haridus- ja Teadusministeeriumi asemel Eesti Vabariigi nimel asutajaõigusi Spordikoolituse ja -Teabe SA-s ning 2022. aastast alates on Kultuuriministeerium Audentese Koolide SA riiklikuks partneriks, kellega on Kultuuriministeeriumil sõlmitud hankeleping, millega ostetakse andekate noorsportlaste koolitus- ja treenimisteenust. Spordi katusorganisatsioon on Eesti Olümpiakomitee (edaspidi EOK), millel on 01.01.2024 seisuga 123 liiget, sh 68 spordialaliitu, 20 üleriigilist spordiühendust, 19 piirkondlikku liitu ja 16 füüsilist isikut.

---

¹ Aruande elektroonilise versiooni koos lisaga leiab: <https://www.spordiregister.ee/aruanne/>

Tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkonna eesmärk:

Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

Spordipoliitika eesmärk: liikumisel ja spordil on oluline ning kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ja Eesti riigi hea maine kujundamisel.

Tulemusvaldkonnaga enim seotud strateegia „Eesti 2035“ siht: Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed.

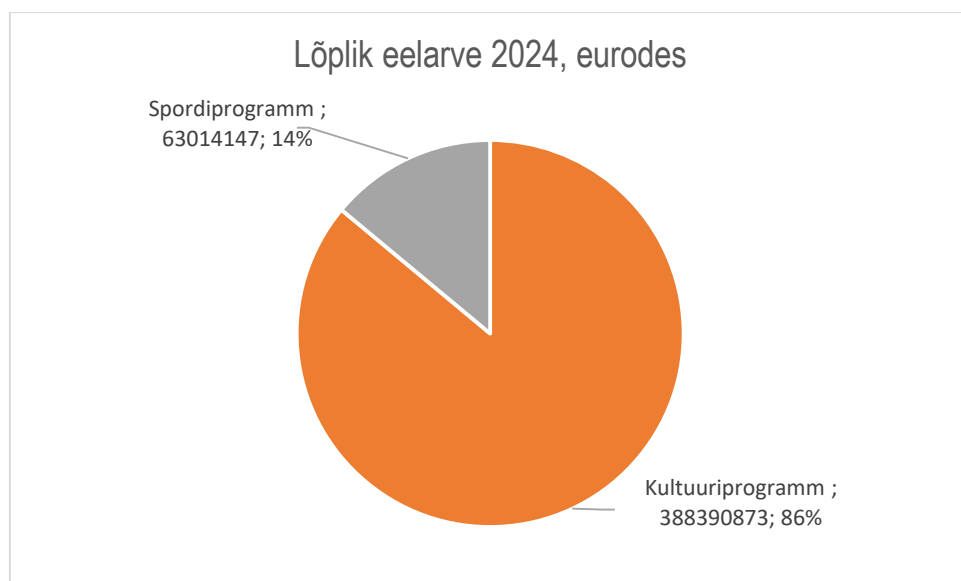
Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid	Programm, sh vastutavad ministeeriumid
Kultuur ja sport	Kultuuri arengukava 2021- 2030 Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030	Kultuuriprogramm, Kultuuriministeerium Spordiprogramm, Kultuuriministeerium

Tulemusvaldkonna mõõdikud

Tabel 1. Tulemusvaldkonna mõõdikud

	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	2030	
Elanike kultuurielus osalemine, %	-	79	-	-	-	80 ²	Statistika-amet
Liikumisharrastusega regulaarselt (2 x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal 16-64 vanusegrupist, %	45,2	-	44,1	50	-	60	Tervise Arengu Instituut

Tulemusvaldkonna kulude lõplik eelarve jaotus programmide lõikes

Joonis 1. Tulemusvaldkonna kulude lõplik eelarve jaotus programmide lõikes³

Tulemusvaldkonna eelarve täitmine

Tabel 2. Tulemusvaldkonna eelarve täitmine (eurodes)

	Esialgne eelarve 2024	Lõplik eelarve 2024	Täitmine 2024
Kulud	342 802 709	451 405 020	360 725 166

Tulemusvaldkonna olukorra analüüs

² Eesti2035 mõõdik, sihttase 80%

³ Tegemist on Riigikontrolli poolt auditeerimata andmetega. Kulud ei sisalda investeeringuid, ega käibemaksukulu.

Eesti 2035 sihtideni jõudmise aluseks on vabadusele, õiglusele ja õigusele rajatud demokraatlik ja turvaline riik, kus austatakse õigus- ja sotsiaaliigi põhimõtteid ning kus säilib ja areneb eesti rahvus, keel ja kultuur. Selle tagab loov, vastutustundlik ning avatust ja kogukondi väärtustav ühiskond, mis hoiab ja edendab Eesti identiteeti ning tagab mitmekesise, ligipääsetava ja ajaga kaasas käiva elujõulise kultuuriruumi. Kultuuriministeeriumi valitsemisala tegevused panustavad otseselt eelnimetatud aluspõhimõtete tagamiseks. Mitmekülgse kultuurielu eelduseks on vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine ja vahendamine ning kultuuri kättesaadavuse ning loometingimuste tagamine. Eesti elanikud on Euroopas ühed aktiivsemad kultuuris osalejad.

Eesti 2035 strateegiline siht: Eestis elavad arukad, tegasus ja tervist hoidvad inimesed, Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud, Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne, vastutustundlik.

Eesti 2035 ja Kultuur 2030 arengukava kohaselt on eesmärgiks, et Eesti elanikest 80% osaleb kultuurielus. 2015. aastal osales viimase 12 kuu jooksul kultuurielus 84,4%, 2017. aastal 78,7% ja 2020. aastal 73,8% 15-aastastest ja vanematest Eesti elanikest.

Peale vahepealseid erinevatest kriisidest mõjutatud aastaid, näeb 2023. aastal olulist tõusu meie kultuurielus osalemises – 2023. aastal osales kultuurielus 79% Eesti elanikest, olles tagasi 2017. aasta väga tugeval tasemel. Kultuurielus osales 2023. a 891 100 vähemalt 15-aastast Eesti elanikku. Enamikes maakondades on inimesed hakanud taas rohkem kultuurielus osalema, kuid regionaalne ebavõrdsus maakondade vahel kultuurielus osalemisel on jätkuvalt suur, ulatudes Tartumaa rekordiliselt 84 protsendilt Ida-Virumaa 66 protsendini.

Viimastel aastatel on kultuurivaldkonda mõjutanud mitmed kriisid: koroonakriis, Ukraina sõja mõjude tõttu tekkinud energiakriis ja jätkuv majanduskeskkonna ebastabiilsus. Kriisid on raskendanud nii kultuurielus osalemist, kultuuri loomist kui ka rahvusvahelist suhtlust ja tõestanud, et kriisivalmiduse toetamine peab olema prioriteet.

Kultuuris osalemise regionaalse kättesaadavuse ja nii tulevaste professionaalide järelkasvu kui ka teadliku publiku suurendamiseks on alates 2022. aastast rakendatud kultuurirahvatöetuse meetet, mille eesmärk on võimaldada lastel ja noortel külastada õppeprogrammi osana teatrietendusi, kinoseansse, muuseumi või muid kultuurivaldkonda asutusi või sündmusi.

2024. jätkati loovisikute ja loomeliitude seaduse muutmise ettevalmistamist. Aasta lõpus tegi Kultuuriministeerium Riigikogu kultuurikomisjonile ettepaneku laiapõhjalise kultuuripoliitilise arutelu algatamiseks poliitikalavakute üle. Koostöös Sotsiaalministeeriumiga toimusid arutelud sotsiaalmaksu rulluva arvestuse korraldamiseks. Loovisikute õiguste tagamiseks ja toimetuleku parandamiseks suurendati 2024. aastal Autorihüvitisfondi 1 miljoni euro võrra. Samaväärselt oluline süsteem on riigieelarvest loomeliitude kaudu loometoetuste ja –stipendiumide maksmine.

Suure valdkondliku tähtsusega otsus tehti 2024. aasta sügisel, kui 2025. aasta eelarvesse nähti ette raha Kunstihoone renoveerimiseks Tallinnas Vabaduse väljakul. Ehitustööd algasid 2025. aasta alguses ning näitusemaja avatakse publikule taas 2026. aasta lõpus.

Edukas on olnud tagasimaksefondi „Film Estonia“ rakendamine, mille eesmärk on ergutada Eestisse tulevaid rahvusvahelisi filmitootmis- ja kaastootmisprojekte, makstes tagasi kuni 30% Eestis kantud abikõlblikest tootmiskuludest. Vabariigi Valitsus on heaks kiitnud ettepaneku töötada edasi voogedastusplatvormide regulatsiooniga, nn kohaliku sisu tasu loomisega, mille eesmärk on mitmekesisuse tagamine voogedastusplatvormidel ja lisavahendite leidmine Eesti audiovisuaaltööstuse toetamiseks. Meediateenuste seaduse muudatuse väljatöötamine jätkub.

Koostati ja kooskõlastusringi läbis Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmise väljatöötamiskavatsus, mille alusel on koostamisel eelnõu. Eesmärk on ajakohastada Eesti Rahvusringhäälingut puudutav regulatsioon nii, et Eesti Rahvusringhääling saaks täita vastavalt rahvusvaheliselt kokkulepitud põhimõtetele avaliku meediateenuse osutaja rolli võimalikult laia spektriga nii informatsioonilisel, hariduslikul kui ka meelelahutuslikul eesmärgil sisu pakkumisel mistahes ajal, kohal ja platvormil.

Jätkus erameedia ja Eesti Rahvusringhäälingu täiendav toetamine venekeelsete Eesti elanike toomiseks ühisesse kommunikatsiooni- ja informuumi. Toetuse abil on loodud meediamajades uusi töökohti, suurendatud ja mitmekesistatud ajakirjandusliku meediasisu pakkumist ning toetatud meediaväljaannete levikut, mille tulemusena kasvab ka venekeelse elanikkonna hõlmatus Eesti infovälja. Ajakirjandusliku sisu tarbimise harjumuste ja hoiakute muutmine on pikaajaline protsess ning selleks, et venekeelse auditooriumi huvi ning usaldus Eestis toodetud kvaliteetse meediasisu vastu püsiks ja kasvaks, kavatseb Vabariigi Valitsus jätkata Eesti venekeelsete erameediakanalite toetamismeetmega ka järgnevatel aastatel.

Kultuuriministeerium osales koostöös teiste ministeeriumitega Maa- ja Ruumiameti (MARU) moodustamisel, mille koosseisu loodi ka riigiarhitekti ametikoht ja ruumiloo me üksus. Amet käivitus 2025. aasta alguses.

Eesti laulu- ja tantsupeo traditsiooni hoidmiseks on väljatöötatud ja käivitatud eraldi toetusmeede maakondlike laulu- ja tantsupidude läbiviimiseks.

2024. jätkati rahvaraamatukogude arendusprojektide toetusmeetme „Raamatukogude kiirendi” rakendamist, et parandada kohaliku omavalitsuse rahvaraamatukogude teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust, toetada ruumide kohandamist kogukonnategevusteks ning tõsta raamatukogutöötajate professionaalsust. 2024. aastal jätkati rahvaraamatukogude reformi ettevalmistamist, sh vastavate õigusaktide väljatöötamist.

Vabariigi Valitsus sai 2024. aasta juunis ülevaate museaalide hoiustamise teenuse konsolideerimisest ja vajadusest tegeleda pärandi hoiutingimuste parandamisega. Pärandihoidlate rajamine on kultuuripärandi säilimiseks kriitiline, valdkonna tõhusust tõstev ja keskkonnajalajälge vähendav reform, mida tuleb käsitleda investeringuvajadusena riigi eelarvestrateegia protsessis vastavalt riigiülesele investeringukavale. Muuseumid hindasid 2024. aasta alguses Muinsuskaitseameti juhendamisel oma hoidlaruumide sobilikkust museaalide pikaajaliseks säilitamiseks. Sobilikuks osutus 1/3 kõigist hoidlaruumidest – hoidlate kogupinnast moodustab see u 44%. Lisaks kaardistati tegevused, mis võimalikult väikse kuluga parandaksid muuseumikogude säilimist praegustes tingimustes kuni pärandihoidlate rajamiseni. Nendeks tegevusteks eraldas Kultuuriministeerium 2024. aastal erakorraliselt u 0,5 mln eurot, et vähendada museaalide kahjustus- ja hävimisriske 18-s riigile kuuluvat muuseumikogu kasutavas muuseumis oma haldusalas.

Kultuuriministeerium on alates 2012. aastast Eesti muuseumivõrgustikku korrastanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes iga kord konkreetse muuseumi eripärast ja kohalikest oludest. Eesmärk on otsida muuseumivaldkonnas tervikuna efektiivsuse tõstmise võimalusi, tegemata seejuures järeleandmisi teenuste sisulises kvaliteedis. Seoses koroonakriisiga protsess peatus, kuid jätkus 2024. aastal, kui sihtasutuse vormis alustasid tegevust kolm endist riigimuuseumi (SA Eesti Arhitektuurimuuseum, SA Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum ja SA Tartu Kunstimuuseum) ning toimusid ettevalmistused SA Viljandi Muuseum asutamiseks (asutati veebruaris 2025). Kultuuriministeeriumi senine kogemus näitab, et sihtasutus on muuseumide jaoks sobivaim tegevusvorm ning muuseumide juhtimiskvaliteet ja omatulu on seeläbi suurenenud.

2019. aastal kehtima hakanud muinsuskaitseaduse alusel uuendab Muinsuskaitseamet kõigi muinsuskaitsealade kaitse korraldust. 2024. aastal kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt kolm uut kaitsekorda. Uute kaitsekordade kehtestamine on vajalik, kuna seni kehtivate põhimäärustega võrreldes annavad uued kaitsekorrad suurema paindlikkuse, on palju informatiivsemad ja täpsemad. Suurem selgus ja paindlikkus annab rohkem võimalusi ja lahendusi nii omanikule, projekteerijale kui ka ametnikele.

2024. alustati "Kultuuripärandi digitegevuskava 2024–2029" rakendamist, mille eesmärgiks on teha Eesti kultuuripärand kõigile huvilistele digitaalsena kättesaadavaks, mugavalt kasutatavaks ning tagada kultuuripärandi turvaline säilimine. Tegevuskava tulemusel on 2029. aastaks meie mäluasutustes olevast kultuuripärandist digitaalsena kättesaadav 55% ning prioriteetsetest kinnismälestistest digitaalsena kättesaadav 21%. Tulenevalt Euroopa Komisjoni 10.11.2021. a soovituselt (EL) 2021/1970 alustatakse tegevuskava raames kultuuripärandi koordineeritud 3D-digimisega. Digipärandi väärimine ja uute kasutusviiside väljatöötamine toetab kultuuri- ja majanduskeskkonda, aitab kaasa Eesti identiteedi elujõulisena püsimisele ning on ka oluliseks julgeolekugarantiiks. Tegevuskava raames kujundatakse Eestis seisukohad ja otsitakse lahendusi digipärandi pikaajalise säilitamise korraldamiseks väljaspool riigipiiri Euroopa Liidus. Eelmise "Kultuuripärandi digiteerimine 2018-2023" tegevuskava raames avas Eesti Rahvusraamatukogu üleriigilise e-väljaannete laenusplatvormi, arendati Muuseumide Infosüsteemi MuS ning kombineerituna varasemalt digiteeritud pärandiga sai digitaalsena avalikult kättesaadavaks 42% meie mäluasutustes olevast kultuuripärandist.

2024. viidi koostöös Tartu linnaga edukalt läbi Euroopa kultuuripealinna programm.

Eesti rahvusvahelise koostöö olulisim prioriteet on Venemaa sõjalise rünnaku all kannatava Ukraina jätkuv toetamine. Seisame selle eest, et Euroopa Liidu tasandi Ukraina ülesehitamiseks eraldatavates vahendites ja toetusfondides oleks kultuurivaldkond esindatud.

Ukraina kultuuri- ja pärandisektorit abistatakse järgmiste tegevuste kaudu:

1. Ukraina kultuuri- ja spordiprojekte toetatakse erakorralise Ukraina fondi kaudu,
2. osaletakse Ukraina ülesehitusprojektides koos Eesti Rahvusvahelise arengukoostöö keskusega ja Eesti Arhitektide Liiduga,

3. kaitstakse ja toetatakse Ukraina kultuuripärandit rahvusvaheliste organisatsioonide, sh UNESCO ja EL-i kaudu,
4. blokeeritakse kultuuri- ja spordikoostööd Venemaa ja Valgevenega ning takistatakse nende propaganda levitamist nii Eestis kui rahvusvaheliselt.

2024. a detsembris lisati UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja kaks Eestiga seotud kultuurinähtust: mulgi pudru söömine ja valmistamine Mulgimaal ning Eesti ja Ukraina ühise taotluse alusel põssanka lihavõttemunade kaunistamise traditsioon.

Töötati välja avaliku sektori kultuuriväärtusega hoonete energiatõhususe tõstmise toetamise meede, mille rahastus tuleb CO2 kvoodi müügist. Kolme aasta jooksul (2024-2026) toetatakse meetmest avaliku funktsiooniga ehitismälestisi või ajaloomälestisena kaitse all olevaid või muinsuskaitsealal asuvaid hooned kokku 24 miljoni euroga. Lisaks töötati välja meede mahus 9 miljonit eurot etendusasutuste energiasäästlikele valgustuslahendustele üleminekuks, et lõpetada hõõglampidega seadmete kasutamine etendus- ja proovisaalides ning asendada need LED-seadmetega.

Loomemajanduse edendamise valdkonnas korraldati koostöös Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusega (EIS) ambitsioonikate eesmärkide ja kasvupotentsiaaliga loomeettevõtjatele reaalamajanduse ja digitaliseerimise teine meistriklass, rõiva- ja tekstiilitööstuse tulevikuseminar Roheline Laine ning turismi- ja loomeettevõtete koostöö häkatonid ühisprojektide leidmiseks. Esmakordselt toetati Eesti mängutööstuse delegatsiooni osalemist Ameerika Ühendriikides toimuvatel maailma suurimatel valdkondlikel üritustel Game Developers Conference (GDC) ja PAX ning Saksamaal toimuval GamesCom'il. Disainivaldkond sai EISilt tuge New Yorgi disaininädalal osalemiseks. Jätkus ambitsioonikate eesmärkide ja kasvupotentsiaaliga loomeettevõtjate ekspordivõimekuse kasvatamise ning arenguplaanide elluviimise projektide toetamine.

Eesti kultuurielu jätkusuutlikkuse tagamiseks ja uute innovatiivsete teadmiste loomiseks valdkonnas jätkati loovuurimuse meetmest loovuurimuse projektide rahastamist. Taotlusvooru läbiviimine viidi üle Eesti Teadusagentuuri. Vooru laekus 16 taotlust, neist lävendi ületas 9 ja rahastuse sai 5 projekti.

Eesti Teadusagentuur rakendusasutusena viis läbi Kultuuriministeeriumi ellu kutsutud eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi 2024. a. taotlusvooru mahus 1,03 mln eurot. 2023. aasta taotlusvoorus rahastatud neli projekti jätkusid 2024. aastal eelarvemahus 440 000€. TA-programmi eesmärgiks on tõsta kultuurivaldkonna asutuste teadus- ja arendustegevuse võimekust uuringute läbiviimisel, tõhustada interdistsiplinaarse teadus- ja arendustegevuse koostööd teadus- ja arendusasutuste, ettevõtete ning teiste organisatsioonide vahel, luua projektide kaudu uusi teadmisi, loome- ja uurimismeetodeid või -tehnikaid ning panustada seeläbi uurimisvaldkondade ning kultuuri ja laiemalt ühiskonna arengusse.

2024. tugevdati ministeeriumi kriisijuhtimisvõimekust, sh võeti üle elutähtsa teenuse korraldaja ülesanded, sest alates 2024. aastast on ministeeriumi haldusalas kaks elutähtsa teenuse korraldajat – Eesti Rahvusringhääling ja AS Levira.

Erilist tähelepanu pöörati kultuuri- ja spordi ligipääsetavuse edendamisele, valmis eraldi veebileht, kuhu on koondatud oluline info, samuti viidi läbi koolitustsükkel, mille materjale saab ka edaspidiselt kasutada.

Väljakutsed:

- loovisikute ja kultuuritöötajate, sh huvihariduses hõivatute, töötingimuste parandamine;
- kultuurivaldkonna professionaalide, juhendajate ja eestvedajate, töö suurem väärtustamine, sh kohaliku omavalitsuse tasandil;
- kultuuri kättesaadavuse parandamine eri sihtgruppide ja valdkondade lõikes ning regionaalselt;
- erivajadustega inimeste ligipääsu suurendamine kultuuritegevustes osalemisele ja kultuuriteenuste tarbimisele;
- kultuuripärandi pikaajalise füüsilise ja digitaalse säilitamise tagamine, sh pärandihoidlate rajamine;
- Ukraina loomesektori toetamine, koostöö soodustamine Eestiga ning riigi toetamine rahvusvahelisel tasandil.

Eelnimetatud väljakutsed on seotud Eesti 2035 muutustega „Tagame elujõulise kultuuriruumi“ ja „Parandame riigi ja KOVI teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise“.

„Sport 2030“ määrab kindlaks Eesti spordipoliitika visiooni, üleriigilised eesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad. „Sport 2030“ kohaselt on sport ja liikumine kõikide demograafiliste ja sotsiaalsete

sihtgruppide tegevuse tervistava, hariva, meelelahutusliku ning sotsiaalse toimega osa, mis mitmekesistab kultuuri ja noorsootööd ning panustab lõimumisse, tööhõivesse ja majandustegevusse.

Oluline osa dokumendis „Sport 2030“ kokku lepitud põhimõtetest eeldab järjepidevat ja planeeritud tegevust ning tulemusi ei ole võimalik mõõta iga kalendriaasta kaupa.

Liikumisharrastuse edendamisel on märksõnaks koostöö, seda nii kogukondade, kohalike omavalitsuste kui ka riigi tasandil. 2022. aastal leppisid Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeerium kokku ühise liikumisaktiivsuse edendamise tegevuskava koostamises. Tegevuskava on rulluv dokument, millel lõpptähtaega ei ole. 2024. aasta ühe arenguna saab kindlasti välja tuua selle, et tegevuskava jõudis veebi ja on kõigile avalikult kättesaadav. (www.liigume.ee/tegevuskava).

2024. aastal viis Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutus läbi uuringu⁵, mille eesmärgiks oli kaardistada koolide sportimistingimused põhikoolides ja gümnaasiumides. Keskmiselt korraldavad koolid oma tegevust 9 sportimispaigas, millega rahulolu 61% koolidest hindab kas heaks või väga heaks. Enamus koolidest korraldab õuesõppe tunde ja liikumispause ainetundides, samuti on loodud õpilastele võimalused kasutada vahetunni ajal spordivahendeid ning võimlat. 85% koolihoovidest on avalikkusele avatud. Liikuma Kutsuva Kooli programmiga ühinenud koolides rakendatakse keskmiselt 13% rohkem liikumist toetavaid tegevusi. Pooled koolid hindavad rahulolu olemasoleva spordivarustusega heaks või väga heaks, mis osutab vajadusele leida lahendusi ja luua toetavaid meetmeid koolidele varustuse saamiseks. Olenemata, et enamus koole korraldavad tunniväliseid spordiringe, on nendes kaasatud vaid 11% õpilaste koguarvust. Liikumisõpetusele üleminekuga kaasnevateks kõige suuremateks väljakutseteks on koolide jaoks spordivahendite puudus ja ainekava rakendamine.

Kultuuriministeerium eraldas 2024. aasta eelarvest spordivaldkonnale kokku 42,5 miljonit eurot, millest 39,8 miljonit eurot eraldati spordiorganisatsioonidele tegevus- ja projektitoetusteks ning 2,7 miljonit eurot investeringuteks spordiobjektidesse. Kultuuriministeerium spordivaldkonna eelarvest moodustavad 70% toetused spordialaliitudele ja Eesti Olümpiakomiteele, treenerite tööjõukulu toetusele ja rahvusvaheliste võistluste korraldamise toetusele.

Sporditegevusega seotud organisatsioonid maksid 2024. aastal riiklikke makse 48 miljonit eurot ja tööjõumakse 39,2 miljonit eurot, olles sellega jätkuvalt enim riiklikke makse maksev kultuurivaldkond. Aasta jooksul kasvas maksude laekumine 6,1 miljonit (15%) ja tööjõumaksude tasumine 3,4 miljonit eurot (10%).

Viimastel aastatel on jõudsalt kasvanud harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides. Spordiorganisatsioonide ja -koolidega seotud harrastajate arv jätkas 2024. aastal kasvu, küündides aasta lõpuks 241 895 harrastajani. Võrreldes 2023. aastaga suurenes harrastajate arv 16 047 inimese võrra ehk 7%.

Spordiorganisatsioonide ja -koolidega seotud noorte (5-19-aastased) harrastajate arv kasvas 5209 võrra, jõudes aasta lõpuks 127 776 harrastajani. Samaealisest elanikkonnast moodustasid organiseerunud noored harrastajad 55%.

Eesti spordiregistris oli 2922 spordiorganisatsiooni, kellest aktiivselt tegutsevad 93%. Spordi harrastamisega tegelevaid organisatsioone oli 2055 (70%), ülejäänute fookus oli suunatud spordiürituste korraldamisele või sporditegevuse toetamisele. Spordiorganisatsioonide haldussuutlikkus paraneb iga aastaga – 2024. aastal esitas Eesti spordiregistrile andmed rekordilised 95% organisatsioonidest.

2024. aastal koostas Kultuuriministeerium analüüsi ja ettepanekud tervisespordikeskuste üleriigilise võrgustiku arendamiseks liikumisvõimaluste pakkumisel vabas õhus. Eesti Spordiregistri andmetel on Eestis 203 sportliku liikumise püsirada, mille alla kuuluvad näiteks rulluisu-, tervise-, matka- ja suusarajad. 2024. aastal külastati neid radu üle 7,6 miljoni korra ning enim külastatud terviserajad asuvad Tallinnas, teistes suurtes linnades ja nende lähiümbruses. Külastusstatistika näitab, et kohalike elanike seas on tegu populaarsete sportimis- ja liikumispaiakadega, kus pakutakse palju erinevaid võimalusi. Analüüsi raames kogutud tagasiside näitab, et regionaalsete tervisespordikeskuste toetamine ja arendamine on ennast õigustanud ning seda tuleks ka tulevikus jätkata.

2024. aastal tähistas treenerite tööjõukulu toetusmeede oma kümnendat toimimisaastat. Kümne aastaga on sellest meetmest kujunenud üks olulisemaid Eesti spordi tugisambaid, mis tagab täiskohaga töötavale treenerile sotsiaalsed garantiid ning tema tööandjale lississetuleku noorte ja laste sportimis- ja liikumistegevuste pakkumisel, aidates hoida teenuste hinnad madalad, ning treenitavatele ja nende lähedastele kindlustunde, et treeneril on tööks sobivad oskused, teadmised ja hoiakud. 2024. aastal eraldas riik treeneri tööjõukulu toetust kokku 12,2 miljonit eurot, mis jagunes 1 484 treenerile, kes töötasid 440 erinevas organisatsioonis ja treenisid kokku 46 934 last või noort. Kõik eelpool välja toodud

numbrid on toetusmeetme ajaloo suurimad. Samas oleme olukorras, kus treenerite palk oli nii eelmisel kui ka käesoleval aastal 1400 eurot.

Aasta lõpu seisuga oli kehtivate treenerikutsete arv rekordiliselt kõrge - 4253. Aasta jooksul omistati 1142 kutset, millest 369 olid taotlejad, kellel varem treenerikutse puudus. Aasta jooksul sai Eesti kaks uut kõrgeima kategooriaga treenerit – käsipallitreener Kalmer Musting ja vehklemistreener Peeter Nelis – ning nüüd on 8 ehk kõrgema kutsetasemega treenereid kokku 10. Kutseomanikest oli 56% meessoost ja 44% naissoost ning kutseomanike keskmine vanus oli 41,4 aastat.

2024. aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel kokku 42 spordialal 273 medalit – 80 kulda, 73 hõbedat ja 120 pronksi. Enim medaleid saadi purjetamises (45), kulturismis ja fitnessis (33) ning sumos (32). Esikohtade poolest olid edukaimad alad purjetamine (17), veemootorisport (10) ning sõudmine (7) ja orienteerumine (7). Kuigi Pariisi olümpiamängudelt ei õnnestunud medaleid tuua, siis MM- ja EM-võistlustelt pääseti olümpiaaladel esikolmikusse seitsmel korral. Märkimisväärne on uute medalialade esilekerkimine ja erinevate spordialade lai haare – medalile küündisid kuue erineva spordialaliidu sportlased. Viimati saime nii mitmel olümpiaalal medali 2006. aastal.

XVII suveparalümpiamängud toimusid 2024. aasta 28. augustist 8. septembrini Pariisis. Eestit esindasid viis parasportlast. 2024. aasta oli nii Eesti Paralümpiakomitee jaoks tervikuna kui ka kommunikatsiooni vaates murranguline. Aasta keskseks sündmuseks olid Pariisi suveparalümpiamängud, mis jõudsid esmakordselt otsepidi vahendusel Eestimaa inimesteni, seda Eesti Paralümpiakomitee, Delfi, Eesti Rahvusringhäälingu ja Levira vahelises koostöös.

2024. aastal tehti oluline muudatus Team Estonia noorsportlase toetuses. Kui varasemalt toetati noorsportlasi vanuses 14-22, siis alates 2024. aasta 1. jaanuarist toetatakse noorsportlasi vanuses 18-22 aastat talialadel ning alates 1. detsembrist suvealadel. Peamine eesmärk on edaspidi toetada noorsportlasi kõige kriitilisemal perioodil ehk pärast keskkooli.

2024. aastal rakendati esimest korda taotlusvooru spordivaldkonna suurvõistluste korraldamise toetamiseks. Taotlusvooru eesmärk on tuua Eestisse nii välisraha kui ka tutvustada Eestit turismisihkohana meediakanalite kaudu. Kuigi meede on uus, on see end juba õigustanud, sest on andnud pikemalt ette kindlustunde mitmete võistluste korraldamiseks, näiteks:

5. autoralli maailmameistrivõistluste etapp 2025. ja 2026. aastal;
2. iluuisutamise Euroopa meistrivõistlused 2025. aastal;
3. laskesuusatamise maailmakarikasarja etapp 2026. aastal;
4. laskesuusatamise maailmameistrivõistlused 2027. aastal.

Toetatud võistlustest toimus 2024. aastal autoralli Euroopa meistrivõistluste etapp. Riigi toetus oli 1,1 mln eurot ja üritus tõi majandusliku mõju analüüsi kohaselt Lõuna-Eestisse 2,4 mln eurot välisraha, millelt käibemaksu laekus riigile vähemalt 0,4 mln eurot. Ürituse meediakajastuse väärtuseks hinnatakse 2,9 mln eurot.

2024. aastal astuti Eestis oluline samm spordieetika tagamisel. Eesti Olümpiakomitee võttis vastu Eesti Spordieetika reeglid, mis kehtestavad ühtse lähenemise kogu Eesti spordivaldkonnas. Valitsus kiitis heaks ja saatis Riigikogule menetlemiseks spordiseaduse muutmise eelnõu, millega muuhulgas täiendatakse dopinguvastaste reeglite järgimise sätet, mis reguleerib edaspidi ka muude spordieetika reeglite järgimise kohustust. Samuti täpsustatakse isikute ringi, kes neid reegleid järgima peavad ning luuakse regulatsioon reeglite rikkumise korral toetuste tagasinõudmiseks.

Aasta 2024 oli märgiline spordivaldkonna juhtimises. Eesti Olümpiakomitee liikmed valisid oktoobris uue juhtkonna. Presidendiks sai Eesti Vabariigi president Kersti Kaljulaid.

Lähiaastatel on jätkuvalt vaja tähelepanu pöörata treenerite töö väärtustamisele, liikumisharrastuse ja saavutusspordi edendamisele ning spordi ja spordiobjektide toetusmehhanismide korrastamisele.

Väljakutsed:

- Saavutusspordi edendamine läbi Team Estonia programmi, Eestis toimuvate rahvusvaheliste võistluste korraldamise toetamise ja treenerite tööjõukulu toetuse tõstmise.
- Liikumisharrastuse edendamine läbi Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi nelja-aastase liikumisaktiivsuse tegevuskava elluviimise ja treenerite tööjõukulu toetuse tõstmise.

- Riiklikult tähtsate spordiobjektide rahastamise põhimõtete väljatöötamine ning rahastamisallikate otsimine.
- Saavutusspordis ja liikumisharrastuses osalejatele eetilise ning turvalise keskkonna loomine.

Hindamised ja tõhustamiskavad

2020. aastal algatati Rahandusministeeriumi, OECD ja valdkonna organisatsioonide eestvedamisel muuseumide valdkonna tõhustamiskava „Muuseumide rahastamine riigieelarvest“ läbiviimine. Kava koostamisel analüüsiti muuseumide võrgustikku, juhtimise korraldust, tegevuste eesmärgistatust ja kehtivat rahastust ning tehti ettepanekud tulemuspõhisema rahastamissüsteemi loomiseks ja muuseumivõrgu ümberkorraldusteks. Muuseumide valdkonna tõhustamiskava koos ettepanekutega arutati valitsuskabineti 28.04.2022. nõupidamisel. Ühe olulise otsusena andis Vabariigi Valitsus ülesande muuseumide haldavatele ministeeriumidele sõnastada oma haldusala muuseumidele riigi ootused hiljemalt 2024. detsembriks.

Ülevaade programmide elluviimisest

Järgmistes peatükkides on antud ülevaade tulemusvaldkonna programmide elluviimisest. Esitatud on mõõdikute saavutustasemed 2024. aastal, programmide olukorra analüüs ja programmide tegevuste täitmise analüüs ning teave programmide eelarve ja programmide tegevuste eelarve täitmise kohta.

Programm: Kultuuriprogramm 2024-2027

EESMÄRK: Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.

STRATEEGIA “Eesti 2035” siht: Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed.

PEAVASTUTAJA: Kultuuriministeerium

KAASVASTUTAJAD: Muinsuskaitseamet, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Võru Instituut, Eesti Rahva Muuseum, Palamuse O. Lutsu Kihelkonnakoolimuuseum, Viljandi Muuseum.

Programmi mõõdikud

Tabel 3. Kultuuriprogrammi mõõdikud

	Tegelik täitmine			Sihttasemed ⁴		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Eesti laste ja noorte osalemine kultuuris, %	-	94,7	-	-	-	Statistikaamet
Kultuurivaldkonnas hõivatute keskmine brutokuupalk Eesti keskmisest palgast, %	78	80	78	-	-	Statistikaamet
Rahulolu kultuuri kättesaadavusega, %	-	66	-	-	-	Statistikaamet
Kultuuri kättesaadavus digiplatvormidel, %	-	25	-	-	-	Statistikaamet
Eesti elanike kultuuripäranditeadlikkus	-	60 (100 palli skaalal)	-	-	-	Kultuuriministeerium
Eesti kultuuri uurimise jätkusuutlikkus	-	10,5%	1,27 ⁵ %	-	-	Kultuuriministeerium
Eesti kultuuri rahvusvaheline nähtavus	84.	83.	85.	-	-	Elcano globaalse kohalolu aruanne
Eesti elanike elukeskkonnaga rahulolu (rahuloluindeks)	73,5	-	72	-	-	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Programmi olukorra analüüs

Järgnevalt väljatoodud programmi täitmise analüüs on seotud Eesti 2035 muutustega „Tagame elujõulise kultuuriruumi“ ja „Parandame riigi ja KOVi teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise“.

Eesti kirjanduse osas on palju valikuvõimalusi ja iga lugeja peaks leidma oma lemmiku. Ehkki Eestis ilmub palju erinevaid raamatuid, vähenevad tiraažid ja raamatute kättesaadavus väheneb. Oluline on suurendada raamatukogude teavikute osturaha, et uuem kirjandus oleks kõigile kättesaadav. Keskenduda tuleks just laste- ja noortekirjanduse ostudele, aga ka Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestveetavatele lugema innustamise programmidele. Alates 2024. aastast toetab Kultuuriministeerium uue riikliku tähtpäeva – eesti kirjanduse päeva tähistamist – ning emakeeleõpetaja preemia väljaandmist. 2024. aastal sai riiklikku palka 15 kirjanikku.

Pärast külastatavuse langust 2020. ja 2021. aastal on etendusasutuste külastatavus taas tõusutrendis jõudes 2022. aastal 1,14 ja 2023. aastal 1,3 miljoni külastajani. 2022. a uuendatud etendusasutuste seaduse eesmärgiks on olnud paremini toetada valdkonna mitmekesisust ja etenduskunstide kättesaadavust üle Eesti, sh korrastada rahastamissüsteem. Oluliselt täpsustati eeskätt era- ja munitsipaalteatrite rahastamise tingimusi. Era- ja munitsipaalteatrite rahastamise süsteem muutus oluliselt läbipaistvamaks ning rahastusettepanekute kujunemine selgemaks.

2024. aastal oli kinokülastusi 2,47 miljonit, mis näitab kinokülastuste langust peale 2023. aastat (2,8 mln). Eesti filmide turuosa oli 2024. aastal 13% (2023. a 22%). Edukas on olnud tagasimaksefondi „Film Estonia“ rakendamine, mille eesmärk on ergutada Eestisse tulevaid rahvusvahelisi filmitootmis- ja kaastootmisprojekte, makstes tagasi kuni 30% Eestis kantud abikõlblikest tootmiskuludest. 2022. läbiviidud analüüsi kohaselt loodi 2021. a tänu tagasimaksefondile 189 töökohta ning toodi 2,7 mln eurot maksutululu. 60% filmivõtete kuludest tehakse väljaspool filmitootmise sektorit ja iga meetme toel investeeritud euro kohta (ilma otsese maksutuluta) luuakse majanduses kokku 5 eurot väärtust. 2023.

⁴ Programmi mõõdikute sihttasemed on seotud aastaks 2030., vahetasemeid ei ole seotud.

⁵ Meetoodika muutus.

aastal oli Film Estonia meetme netomõju Eesti majandusele 8,67 miljonit eurot. 2024. aastal valmis koostöös Läti ja Itaaliaga esimene Eesti telesari, millel on rahvusvaheline levitaja. "Von Focki" toetati Euroopa Nõukogu filmifondi Eurimages uuendusliku telesarjade pilootprojekti raames. Eesti voogedastusplatvormidel oli varasemal filmipärandil kokku 165 306 vaatamist.

Eesti meediaturg on avatud, institutsionaalselt mitmekesine ja siin pakuvad teenuseid nii kohalikud kui ka rahvusvahelise tegevusulatuses ettevõtted. Alates 2022. aastast on toetatud venekeelset erameediat ühtse inforuumi tagamise eesmärgil seoses Ukraina sõjaga.

Muusikavaldkonnas näitab publiku kontsertide külastamise arv taastumise märke, kuid säilinud on ettevaatlikus eelmüügist ostetavate piletite osas. Kontserdipaikade, festivali- ja kontserdikorraldajate jaoks kasvasid oluliselt kõigi teenuste hinnad, samal määral ei olnud aga võimalik tõsta kontserdipiletite hinda ning muusikute honorare. Taastunud on rahvusvaheline kontserdielu ning toimus mitmeid kontsertturneesid ning plaadistusi rahvusvaheliselt mainekatele plaadifirmadele.

Kunstinäitusi toimus 2024. aastal üle Eesti kokku 876. Kunstivaldkonna suur arengupotentsiaal, rahvusvaheline nähtavus ja kunstielu kodumaine mitmekülgne kättesaadavus on kriiside ja inflatsiooni järel ohus. Valdkonna jätkusuutlikkus sõltub peamiselt mitteriiklikest organisatsioonidest. Loometöö tasustamine, sh näitusetasud kunstnikele, on valdkonna prioriteet ja lähiaastate võtmeteema. Hädavajalik on näitusetaristu parandamine ja ajakohastamine. Kriitilises seisus on kesksete näitusekorraldajate taristu (Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseum, Tartu Kunstimaja, Eesti Kunstnike Liidu galeriid, jmt).

Arhitektuurivaldkonna olulisim tegevus riigi tasandil on viimastel aastatel olnud kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete juurutamine. Loodud on uus organisatsioon – Maa- ja Ruumiamet.

Disain tähendab tellija jaoks üha enam kasutajasõbralikke, hästi töötavaid, kliendi vajadustele vastavaid teenuseid ja tooteid, ning on saamas kõigi toimingute lahutamatuks osaks. Selleks, et ettevõtteid ja riigiasutusi veel enam ja teadlikumalt disaini rakendama õhutada, tuleb tegeleda aga süsteemsemalt riigihangete süsteemi parandamise ja avaliku sektori eeskujuga, disainipädevuse tõstmise ja targa tellija kasvatamise, ning edulugude ja parimate praktikate jagamisega.

Statistikaameti andmetel oli Eestis 2024. aasta seisuga 101 muuseumi (ilma filiaalideta), 2023. a 103 ilma filiaalideta)⁶, milles säilitati kokku 7,1 miljonit museaali. Muuseumikülastusi oli 2024. aastal 2,6 miljonit, mida on enam kui 2023. aastal (2,464 mln). Muuseumides töötas 1496 töötajat (2023. a 1437). Muuseumide infosüsteemi (MuIS) oli 2024. aasta lõpu seisuga sisestatud u 4,2 miljonit museaali kirjeldust, neist ligi 2,4 miljonit on digitaalse kujutisega. Muuseumivaldkonna suurimateks probleemideks on muuseumikogude halvad hoiutingimused, moraalselt ja tehniliselt vananenud MuIS, mitmed vananenud püsiekspositsioonid ning muuseumihoonete suur remondivõlg ja halb ligipääsetavus.

2024. aasta märtsi seisuga oli Eestis 27 174 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Terviklike keskkondade väärtustamiseks on loodud 12 muinsuskaitseala, lisaks on Eestis kaks UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluvat objekti. Suurem osa kultuurimälestisi (arheoloogia-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestised) on heas seisukorras. Halvem on olukord ehitismälestistega, mis vajavad teiste mälestiste liikidega võrreldes suuremaid investeeringuid. Umbes kolmandik (30%) Eesti ehitismälestisi on halvas või avariilises seisus.

Kultuuriministeeriumi juhtimisel viiakse ellu projekti LIFE heritageHOME, mille eesmärk on leida lahendusi pärandhoonete energiatõhususe parandamiseks. Projekti maht on pea 1,5 miljonit eurot ning see kestab kolm aastat. LIFE heritageHOME on pärandhoonete omanikele suunatud teadusarendusprojekt, mis keskendub riikliku või kohaliku kaitse all olevatele ajalooliste hoonete renoveerimise väljakutsetele ja võimalustele. Eesmärk on kaasata ka kaitse all olevad hooned renoveerimismaratoni viisil, mis hoiab energiakulu kokkuhoidu otsides hoonete eripära ja väärtuseid.

2024. aastal oli Eestis 874 raamatukogu (2023. a 879) (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud). Rahvaraamatukogusid oli 2024. aastal 480 (2023. a 493). Raamatukogude füüsilisi külastusi oli 2024. a 7,2 miljonit (2023. aastal 6,6 miljonit). Aastast 2022. on käivitatud Eesti Rahvusraamatukogu innovatsiooniprojekt „Raamatud liikuma“ e „Minu raamatukogu (MIRKO)“, mille raames on loodud kaasaegne tsentraalselt toimiv logistikateenus teavikute kättoimetamiseks lugejatele. 2023. aastal avati MIRKO platvormil üleriigilise teenusena e-laenutus (e-raamatud, audioraamatud, perioodika).

⁶ Statistikaameti 2023. aasta küsimustiku puhul täpsustati muuseumi määratlust ning osa asutustest liikus teaduskeskuse või ekspositsiooni kategooriasse, kuhu lisandus ka varem valimisse mitte kuulunud asutusi.

Alates 2023. aastast on Rahvusraamatukogu ülesanneteks ka endised Eesti Hoiuraamatukogu ülesanded: säilitada üleriigilist vähekasutatavate vöörkeelsete trükiste hoiukogu, vahendada vahetuskogu teavikuid organisatsioonidele üle Eesti ning teenindada nägemispuudega ja lugemishäirega või selle temaatika vastu huvi tundvaid lugejaid.

Eesti rahvakultuuri tugevus on rikkalik pärand ja inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena. Vaimse kultuuripärandi väärtustamiseks on väljatöötatud seitse piirkondlikku toetusmeedet. 2024. aastal osales alaliselt tegutsevates kollektiivides 78 566 harrastajat. Alates 2021. aastast rakendatakse kollektiivjuhtide palgatoetussüsteemi. Toetuse eesmärk on väärtustada laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiivjuhte, andes neile võimaluse töötasu tõusuks, luua laulu- ja tantsupeo liikumises osalevatele kollektiivjuhtidele sotsiaalsed garantiid ning tagada laulu- ja tantsupeoliikumise traditsiooni jätkusuutlikkus.

Riigi hallatavates mäluasutustes on kokku üle 900 miljoni Eesti kultuuri jaoks olulise pärandiobjekti. „Kultuuripärandi digiteerimine 2018–2023“ tegevuskava elluviimise raames digiteeriti dokumente, trükiseid, esemeid, filme ja fotosid. Tegevuskava tulemusel oli 2023. aasta lõpuks digitaalsena kättesaadav 42% mäluasutustes olevast kultuuripärandist. 2024. aastal toimus „Kultuuripärandi digiteerimise tegevuskava 2024 - 2029“ elluviimine, eesmärgiga teha 2029. aastaks digitaalselt kättesaadavaks 45% Eesti mäluasutustes (muuseumides, raamatukogudes ja arhiivides) talletatavast kultuuripärandist, parandada digitaalse kultuuripärandi kättesaadavust kasutades innovaatilisi lahendusi ja tehnoloogiaid ning jätkata mäluasutuste koostööd pikaajalise digitaalse säilitamise taristu arendamisel. Lisaks dokumendi-, trükise, foto- ja filmipärandi 2D digiteerimisele alustatakse koordineeritult ka eseme- ja ehituspärandi 3D digiteerimist. Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitikafondidest 2024. aastal algavatele projektidele saadi Kultuuriministeeriumi digipöörde raames toetus summas 4 083 813 eurot.

Kultuuri rahvusvahelistumise oluline lüli lisaks valdkondlikele teabe- ja arenduskeskustele on Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesandeks on aidata Eesti loovisikutel, kollektiividel, loomeettevõtetel ja kultuuriorganisatsioonidel jõuda rahvusvahelisele areenile, toetada tugevaid rahvusvahelistumise võimekusega tegijaid ning tutvustada nende tegevuste kaudu Eestit ja Eesti kultuuri maailmas. Erinevate saatkondade juures tegutsevad kultuuriesindajad Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis, Londonis ja New Yorgis. Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuurikoostöölepped ligi 50 riigiga. Senisest enam on vaja tähelepanu pöörata kultuuri rahvusvahelistumise eesmärkide selgemale sõnastamisele, erinevate organisatsioonide rollidele, omavahelisele koordineerimisele nii valdkonnas sees kui ka valdkonnaväliste asutustega, samuti toetusvõimaluste paremale vastavusele kultuuriorganisatsioonide tegelikele vajadustele.

Viimase, 2022. aasta kevadel valminud Eesti loomemajanduse olukorra viienda uuringu kohaselt oli Eesti loomemajanduse sektoris 2019. aasta andmetel 28,3 tuhat töötajat (4,2% Eesti töötavast rahvastikust) ning sektoris tegutses 10 705 ettevõtet ja asutust (11,2% Eesti ettevõtete üldarvust). Loomemajanduse ettevõtete ja asutuste kogutulu oli 1,86 miljardit eurot (2,6% Eesti ettevõtete müügitulust). Lisaks on loomemajandussektoril oma osa atraktiivse elukeskkonna loomisel, turismitulude suurendamisel ja digimajanduse arenemisel.

Programmi meetmete ja tegevuste elluviimine 2024. aastal

Kultuuriprogramm 2024-2027 koosneb kolmest meetmest ja 15 tegevusest.

MEEDE 1. Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamine ja arendamine

Tabel 4. Meetme 1 mõõdikud

Eesmärk	Eesti kultuurielu on mitmekülgne ja kõrgetasemeline, pakkudes võimalusi loominguliseks tegevuseks ja kultuurist osasaamiseks.					
Meetme kirjeldus	Meetme raames kujundatakse ja viiakse ellu kunstide valdkonna valdkondlikke poliitikaid, tõstetakse valdkonna konkurentsivõimet, toetatakse strateegiliste koostööpartnerite põhitegevust ja projekte, valdkonna toimimiseks ja arendamiseks hoitakse ja arendatakse vajalikku taristut.					
Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Teatrikülastuste arv Eestis (mln)	1,1	1,3	-	0,9	0,9	Eesti Teatri Agentuur
Laste- ja noortetenduste külastajate osakaal kõigist külastustest, %	28	24	-	30	30	Eesti Teatri Agentuur
Kinokülastuste arv (mln)	2,33	2,8	2,47	2,8	3,1	Eesti Filmi Instituut
Eesti elanike osakaal, kes loevad raamatuid, %	-	69	-	-	-	Statistikaamet
Rahvusvaheliste (välisosalusega) kunstinäituste osakaal kõigist Eestis korraldatud näitustest, %	-	26	20	20	20	Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus
Edasijõudmine „disainiredelil“: ettevõtete ja sihtasutuste protsentuaalne hulk, mis kasutavad disaini „disainiredeli“ IV astmel, %		21	-	-	23	Kultuuriministeerium
Eesti meediavabaduse indeks	9,26	8. koht ⁷	6. koht	≤TOP10 ⁸	≤TOP10	Piirideta Reporterid

⁷ Metoodika muutus.

⁸ Metoodika muutus.

Kontserdil käinute arv (tuhandetes)	-	987	-	-	539 ⁹	Statistikaamet
Arhitektuuriettevõtete eksport, mln eurot	4,0	2,5	-	3,2	4,3	Kultuuriministeerium

Mitmekülgse ja kättesaadava kultuurielu toetamise ja arendamise saavutamiseks on programmi tegevusteks loovisikute toetamine ja tunnustamine ning kirjanduspoliitika, etenduskunstide poliitika, audiovisuaalpoliitika, meediapoliitika, muusikapoliitika, kunstipoliitika ning arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ning rakendamine.

Programmi tegevus 1.1. Arhitektuuripoliitika ja disainipoliitika kujundamine ja rakendamine

Kultuuriministeerium aitab kaasa riigi ruumiloomepoliitika ühtlustamisele ja arendamisele. Ruumipoliitika osaks on arhitektuuripoliitika. Riigi, sh Kultuuriministeeriumi, roll ning elluviidavad ülesanded määratletakse riigi strateegilistes arengudokumentides, mis saavad sisendiks ettepanekuid disainivaldkonna arengukavast. Lisaks aitab Kultuuriministeerium kaasa ringdisainialase teadlikkuse tõstmisele, mis toetab ringmajanduse eesmärkide saavutamist.

- Arendati ruumiharidust, sh viidi läbi 23 üldhariduskoolis ruumihariduse valikkursust ning ruumihariduse õpetajakoolitusi viidi läbi 1.

Programmi tegevus 1.2. Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine

Riik on loonud eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks, kõiki olulisemaid filmivaldkonna tegevusi kattev riiklik organisatsioon on Sihtasutus Eesti Filmi Instituut (EFI), kes toetab filmide arendamist, tootmist ja turundamist.

Kultuuriministeerium toetab väärtfilmikinode kaudu väärtfilmide kättesaadavaks tegemist, mis toovad publikuni Euroopa ja maailma mitmekesise filmiparemi. Ministeerium toetab põhjamaade ainsat A-kategooria filmifestivali PÖFF.

- Ministeeriumi eelarvest jagatava raha toel toetati mängu-, anima- ja dokumentaalfilmide tootmist ning vähemuskaastootmist. 2024. a toetati 24 filmi tootmistoetusega.
- Esilinastus 19 toetust saanud filmi.
- Laste ja noorte osakaal kinokülastustest oli 2024. aastal 40%.

Programmi tegevus 1.3. Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine

Kultuuriministeerium toetab teatritegevust teatri omandivormist olenemata, st toetatakse nii riigi osalusega sihtasutusi kui ka era- ja munitsipaalteatrasid. Rahvusvahelisi tegevusi toetatakse rahvusvaheliste etenduskunstide festivalide taotlusvooru kaudu. Regionaalse kättesaadavuse tagamiseks on toetusi jaganud Eesti Rahvakultuuri Keskuse programm "Teater maal" (sh eriprogrammid lastele ja noortele). Lisaks toetatakse Eesti Tantsuagentuuri soodsa stuudiopinna rentimiseks tantsukunstnikele.

⁹ Metoodika muutus.

- Laste- ja noortelavastuste osakaal oli 24% uuslavastustest.

Programmi tegevus 1.4. Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

Kirjanduse väärtustamiseks Kultuuriministeerium kujundab valdkonnapoliitikat ning loob ja rakendab toetusmehhanisme, mis toetavad Eesti autorite uute teoste loomist, kirjanduse populariseerimist ja kättesaadavust. Eesti kirjanduse rahvusvahelise nähtavuse tagamisel on väga tähtis roll nii Eesti Kirjanduse Teabekeskusel kui ka Eesti Lastekirjanduse Keskusel. Samuti toetatakse Eesti osalemist rahvusvahelistel messidel, järjepidevat kirjastuste teadlikkuse tõstmist ekspordivõimalustest ning autoriõiguste vahendamist ja rahvusvaheliste lepingute sõlmimist.

- 2024. aastal sai riiklikku palka 15 kirjanikku.
- Sihtasutus Kultuurileht andis jätkuvalt välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti (15): Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke, Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk, Hea Laps, võrukeelne Uma Leht ja Müürileht.
- Jätkati lugemise populariseerimist, sh Eesti Lastekirjanduse Keskuse programmide ja tegevuste kaudu.

Programmi tegevus 1.5. Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine

Kultuuriministeerium panustab kunsti valdkonnas nii loometöösse, näitusetegevusse, rahvusvahelistumisse kui ka kunsti uurimisse, kuid valdkonna tegevuste pöhirahastaja on Eesti Kultuurkapital kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali kaudu. Erinevalt enamikest teistest loomealadest on aktiivses kunstielus (nüüdisloomes) ka mäluasutustel suur roll. Rahvusvahelisi kunstisuhteid arendavad valdkondlik info- ja arenduskeskus (SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus ja Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus MTÜ), kes saavad ministeeriumilt oma tegevuseks osalist tegevustoetust. Rahvusvaheline nähtavus on oluline kunstiklassika uurimise ja tutvustamise kontekstis, mistõttu on ministeerium alates 2018. aastast toetanud eraalgatusliku Konrad Mägi Sihtasutuse tegevust.

- SA Kunstihoone (tegutseb ajutisel pinnal) poolt korraldati 2024. aastal 10 näitust, mida külastas 18 364 külastajat.
- Eesti kunstnikud said osaleda 3 residentuuris välismaal läbi lepinguliste kohtade.
- Kunstnikupalka maksti 20 kunstnikule MTÜ Eesti Kunstnike Liidu kaudu.

Programmi tegevus 1.6. Loovisikute toetamine ja tunnustamine

Selleks, et loovisikute loometegevuseks vajalikud tingimused oleksid paranenud, antakse loomeliitudele toetust, kasutamaks seda seaduses sätestatud loometoetuse maksmiseks vabakutselistele loovisikutele ja loovisikute loometegevuseks ning sellega seotud täiendusõppeks antavateks stipendiumideks. Suur osa loomevaldkondadest toimivad valdavalt kollektiivse loomingu põhised ja on põhiosas institutsionaliseerunud – riik on loonud etendusasutusi ja kontserdiorganisatsioone, mis tagavad neis valdkondades stabiilsed loometöö võimalused. Et võimaldada ainult vabakutseliste loometööl põhinevate valdkondade loovisikutel pühenduda loometööle regulaarsemalt, on riik loonud täiendavalt süsteemi, mis võimaldab loomeliitude kaudu toetada kirjanikele ja kunstnikele palkade maksmist.

- 2024. oli tunnustatud loomeliite, kellega leping sõlmitud, 17.

- Lisaks anti välja riigi kultuuripreemiad (8) ja rahastati riigi kultuuristipendiume.

Programmi tegevus 1.7. Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine

Sõnavabadus on demokraatliku ühiskonna üks alusväärtusi ja vaba meediaruum selle vältimatu osa. Eestis on meediateenuste seadusega reguleeritud olnud peamiselt audiovisuaalmeedia- ja raadioteenused. Sõltumatu ja usaldusväärse info kättesaadavuse tagamine on avalik-õigusliku meediaorganisatsiooni Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) üks peamisi eesmärke.

- 2024. aastal oli ERRi usaldusväärsus eestikeelse elanikkonna seas 83% ja eesti keelest erineva emakeelega elanikkonna seas 47%.

Programmi tegevus 1.8. Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine

Muusikavaldkonna organisatsioone, kollektiive, festivalide ja muusikaliste suursündmuste korraldamist toetab riik Kultuuriministeeriumi ja Kultuurkapitali sihtkapitali kaudu. Muusikavaldkonda toetab autoritasudest saadavate tulude kaudu ka Eesti Autorite Ühing. Lisaks toetab Kultuuriministeerium muusikavaldkonda EASi rakendatava loomemajandusmeetme toetuste kaudu.

- Toimus 204 Eesti professionaalsete heliloojate uudisteoste esiettekannet.

MEEDE 2. Kultuuripärandi kestlikkuse ja kättesaadavaks tegemise toetamine ja arendamine

Tabel 5. Meetme 2 moodsikud

Eesmärk	Tagatud on Eesti rikkaliku vaimse ja materiaalse kultuuripärandi, sh kultuuriväärtusliku keskkonna ja erilmeliste piirkondlike kultuuriruumide, elujõulisus ja säilimine järeltulevatele põlvedele.					
Meetme kirjeldus	Meetme raames toetatakse kultuurimälu edasikandmise jaoks oluliste institutsioonide põhitegevust ja kolmanda sektori organisatsioonide projekte, rakendatakse kultuuripärandi toetusi, toetatakse kultuuripärandi alaste rahvusvaheliste lepingute täitmisega seotud tegevusi ning teavikute ja infokandjate soetamist. Lisaks tehakse investeeringuid kultuuriväärtusi säilitavate ja vahendavate asutuste tegevuskeskkonna ajakohastamiseks ja arendamiseks.					
Meetme moodsikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Muuseumikülastuste arv, mln	2,45	2,464 ¹⁰	2,6	3,2	2,5	Statistikaamet
Eesti rahvaraamatukogude laenutuste arv, mln	9,46	9,56	9,41	10	10	Statistikaamet
Eesti raamatukogude füüsiliste külastuste arv, mln	7	6,6	7,2	8,8	7	Eesti Rahvusraamatukogu
Rahvakultuuriharrastajate arv	78 320	78 792	78 566	78 500	79 000	Rahvakultuuri Keskuse andmekogu
Kasutuses olevate ehitismälestiste osakaal, %	77	75	71	77	78	Muinsuskaitseamet

Eesti rikkaliku vaimse ja materiaalse kultuuripärandi elujõulisuse ja säilimise tagamine saavutatakse läbi programmi järgmiste tegevuste: muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine, raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine ning rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine.

Programmi tegevus 2.1. Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine

Eestis oli 2024. aastal avatud 101 muuseumi. Kõige rohkem oli Eestis mingit kindlat piirkonda tutvustava koguga kohamuuseumide (62), mõnele kitsamale valdkonnale keskenduvaid teemamuuseumide (37) ning arheoloogia- ja ajaloomuuseumide (35).

2024. aasta märtsi seisuga oli Eestis 27 174 kultuurimälestist (arheoloogia-, ehitis-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisi ning ajaloolisi looduslikke pühapaiku kokku). Statistika näitab, et muinsuskaitseliste hoonete olukord on pidevalt halvenenud. Samas kehtib muinsuskaitse kompensatsioonisüsteem, mille järgi hüvitatakse mälestise omanikule see osa töödest, mis tuleneb otseselt muinsuskaitseasutusest. Hüvitisi kombineeritakse toetustega, sh omandireformi reservfondist.

- Rakendati taotlusvooru „Muuseumide kiirendi“ muuseumide tegevuskeskkonna ajakohastamise ja ekspositsioonide uuendamise toetamiseks ning muuseumide poolt avalikkusele pakutavate teenuste kvaliteedi, sihistatuse ja kättesaadavuse parandamiseks.

¹⁰ Valim muutus.

- Muuseumide hoidlapinna osakaal, mis vastab pikaajalise säilitamise nõuetele, oli hoidlate kogupinnast 44%.
- Heas ja rahuldavas seisukorras ehitismälestisi oli 2024. aastal 63%.
- Toimus muinsuskaitsealade kaitsekordade uuendamine. Muinsuskaitseamet on koostanud uued kaitsekorrad 11-le muinsuskaitsealale, millest kinnitatud on 8, ülejäänud jõuavad kinnitamiseni 2025.
- Muinsuskaitseameti teenustega rahulolu oli 67% (koondrahulolu 6 teenusega, millest 2 teenuse soovitusindeks oli alla 30%).

Programmi tegevus 2.2. Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine

Riigi ülesanne on tagada raamatukoguteenuse vahendusel vaba juurdepääs informatsioonile, mis on kõikidele inimestele võrdselt kättesaadav. Eesti raamatukoguvõrgu moodustavad rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogud ning Eesti Rahvusraamatukogu. 2024. aastal oli Eestis 874 raamatukogu (rahvaraamatukogud, kooliraamatukogud ja eriala- ja teadusraamatukogud).

- Toimus rahvaraamatukogu seaduse ajakohastamine, et luua rahvaraamatukogudele efektiivsem üleriiklike teenuste koordinatsioonisüsteem ning tagada sellega üle-eestiline võrdne kättesaadavus, trükiste laenutuse kasutajasõbralikkus ja raamatukoguteenuse tänapäevane toimimine.
- Jätkus Eesti Rahvusraamatukogu hoone renoveerimine.
- Rahulolu raamatukoguteenustega oli üle-Eestiliselt 9,74 palli (10-palli skaalal).
- 0-19.-aastaste laenutuste arv oli 2,5 miljonit.

Programmi tegevus 2.3. Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine

Riigi ülesanne on tagada vaimse kultuuripärandi väärtustamine, hoidmine ja arendamine, nagu ka laulu- ja tantsupeotraditsiooni jätkusuutlikkus.

- Rakendati kogukondade toetuseks piirkondlikke toetusmeetmeid.
- Toetati olulisi vaimse kultuuripärandiga seotud tegevusi ja väiksemaid valdkondlikke või piirkondlikke institutsioone.
- Rakendati laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivjuhtide riikliku palgatoetussüsteemi ja kollektiivide toetussüsteemi.
- Tehti ettevalmistusi rahvakultuuri andmekogu ja Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse registri uuendamiseks.
- 2024. aastal käivitus uus toetusmeede „Maakondlike ja maakondade üleste laulu- ja tantsupidude toetamise tingimused ja kord“, mille eesmärk on laulu- ja tantsupeo liikumise jätkusuutlikkuse kindlustamine.

MEEDE 3. Kultuuri valdkondade ülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine

Tabel 6. Meetme 3 mõõdikud

Eesmärk	Kultuuri, sh loomeettevõtluse, toetamise ja loomepotentsiaali rakendamise kaudu on loodud eeldused Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas.					
Meetme kirjeldus	Kultuuri- ja loomevaldkondades oleva potentsiaali ettevõtlusega sidumine soodustab uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõstab valdkonna ekspordivõimekust ning loob teistele majandussektoritele loomemajandussektori kaasamise kaudu lisandväärtust. Edendada ja toetada Eesti kultuuri rahvusvahelistumist, arendada riikidevahelisi kultuurisuhteid ja -diplomaatiat ning osaleda kultuuripoliitikate kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides. Väärtusliku kultuuripärandi digiteerimine ja vajadus tagada veebis loodud kultuuripärandi talletumine, kättesaadavus ja kogutud kultuuripärandi pikaajaline säilivus.					
Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Digitaalse kultuuripärandi osakaal kogude suurusest, %	49	53	56	51	54	DIGAR ja MUIS

Kultuuri, sh loomeettevõtluse toetamise ja loomepotentsiaali rakendamise kaudu eelduste loomiseks Eesti konkurentsivõime kasvuks ja tutvustamiseks maailmas, rakendatakse järgmiseid tegevusi: kultuurivaldkonna digiteerimine, kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine, kultuuri valdkondadeüleline tugi- ja arendustegevus ning loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine.

Programmi tegevus 3.1. Kultuurivaldkonna digiteerimine

2024. alustati "Kultuuripärandi digitegevuskava 2024–2029" rakendamist, mille eesmärgiks on teha Eesti kultuuripärand kõigile huvilistele digitaalsena kättesaadavaks, mugavalt kasutatavaks ning tagada kultuuripärandi turvaline säilimine. Tegevuskava tulemusel on 2029. aastaks meie mäluasutustes olevast kultuuripärandist digitaalsena kättesaadav 55% ning prioriteetsetest kinnismälestistest digitaalsena kättesaadav 21%. Tulenevalt Euroopa Komisjoni 10.11.2021 soovitusel (EL) 2021/1970 alustatakse tegevuskava raames kultuuripärandi koordineeritud 3D-digimisega.

- Digitaalse kultuuripärandi säilitamiseks väljaspool riigipiiri lahenduse leidmiseks viis Kultuuriministeerium läbi esmase kaardistuse EL liikmesriikide seniste praktikate ja plaanide väljaselgitamiseks ning kutsus Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu juurde kokku digisäilitamise töörühma.

Programmi tegevus 3.2 Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine

Rahvusvaheliste projektide jaoks annab riik toetusvahendeid nii taotlusvooru kaudu kui ka otsetoetusi valdkondlikele arenduskeskustele, toetades projekte, mis soodustavad Eesti kultuuri rahvusvahelistumist ja kultuurieksporti, Eesti tutvustamist maailmas kultuuri kaudu ja võimaluste loomist Eesti loovisikutele. Lisaks kaasrahastab Kultuuriministeerium Euroopa Liidu kultuuriprogrammis osalevaid Eesti projekte. Eestil on kultuuriesindajad kuues välisriigis, et toetada kultuuri rahvusvahelistumist ning Eesti välispoliitiliste eesmärkide täitmist.

- „Tartu 2024“ kui Euroopa Kultuuripealinna programmi toimumisele kaasa aitamine.
- Eesti kultuuri rahvusvahelistumise osas oli aktiivne koostöö 2024. a 25 riigiga.
- Osaleti aktiivselt rahvusvahelistes organisatsioonides tagamaks Eesti huvide esindatus.
- 2023. a alguse saanud koostöö Namiibiaga loomemajanduse valdkonnas jätkus 2024. aastal ESTDEVi rahastatud projektiga. Koostöösse on kaasatud MTÜ Loov Eesti, UNESCO rahvuslikud komisjonid Eestis ja Namiibias, UNESCO Windhoekis kontor, TÜ Viljandi kultuuriakadeemia ning Namiibia ülikool. Koostöö raames toimus 2024. aastal Windhoekis kõrgetasemeline konverents ja ülikoolide õppejõudude koolitusprogramm, Eestis käisid visiidil Namiibia partnerite esindajad, kes tutvusid siinsete pärandi- ja kultuuriasutustega, mis on tegevad loomemajanduse valdkonnas ning Eestis UNESCO programmides ja võrgustikes.
- Toimus pidev suhtlus Botswana ja UNESCO harukontoriga ja valmisid koostööplaani 2025. aastaks.
- 2024. a toimus Tallinnas rahvusvaheline UNESCO koolitus kultuuriväärtuste kaitsest relvakonflikti korral. UNESCO, Eesti Kaitseväge, Kaitseministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, UNESCO ERKi ja Muinsuskaitseameti koostöös läbiviidud koolituse raames keskenduti kultuuriväärtuste kaitse parimatele praktikatele ja Eesti pärandivaldkonna kriisivalmidusele. Koolitus aitas kaasa tsiviil- ja militaarkoostöö tõhustamisele Eestis.

Programmi tegevus 3.3. Kultuuri valdkondade ülene tugi- ja arendustegevus

Alates 2022. aastast on Kultuuriministeeriumi poolt võetud suund laiemalt humanitaarvaldkonna teadus- ja arendustegevuse toetamisele, rakendades loovuurimuse taotlusvooru ning „Elujõulise Eesti kultuuri teadus- ja arendusprogrammi“.

- Kultuuriministeerium eraldas õpilaste teadustööde konkursil kaks eripreemiat kultuurivaldkonna teadustöö populariseerimiseks ja väärtustamiseks noorte seas. Erakorraliselt eraldati kultuuririkkuse aasta tähistamise puhul täiendavalt kaks eripreemiat kultuurilise mitmekesisuse teemat käsitlevatele õpilastöödele.
- 2024. aastast alates toetab Kultuuriministeerium valdkondliku TA vahenditest üleriigilise tegevusväljaga teadustöö kohustusega muuseumide teadusprojekte, et tagada teadustöö võimekuse areng muuseumides ning tõhustada koostööd evalveeritud teadusasutustega.

Programmi tegevus 3.4 Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine

EL 2021-2027 finantsperioodi meetmest „Kultuuri valdkondadeülene arendamine, koostöö ja rahvusvahelistumine“ rahastatavate tegevuste ja projektide eesmärk on siduda loomemajanduse ja sidusvaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, soodustades uute, ambitsioonikate ja kestlike ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu, tõstes loomeettevõtjate ekspordivõimekust ning luues teistele majandussektoritele loomemajanduse kaudu lisaväärtust ärimudelite, toodete ja teenuste ning müügi ja turunduse arendamisel.

- EL 2021-2027 eelarveperioodi tulemusraamistiku vahe-eesmärgid on loomemajanduse arendamise meetme osas täidetud ning mitterahalist abi saavate alustavate ettevõtjate arvu ning kasusaajate koguarvu osas ületatud. Rahalist ja mitterahalist abi on toetusmeetme raames kumulatiivselt (2023-2029) saanud 762 ettevõtet.
- Käivitus kuues Eesti loomemajanduse olukorra kaardistus ja uuring, mille eesmärk on selgitada välja sektori värskeimad peamised majandus-statistilised näitajad, analüüsida sektori olulisust Eesti majanduses ja tuua välja tulevikusuundumused. Uuringu tulemused valmivad 2025. aasta suveks.

Kultuuriprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Tabel 7. Programmi ja programmi tegevuste 2024. a eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

Programmi eelarve täitmine	2024 esialgne eelarve	2024 lõplik eelarve	2024 eelarve täitmine
Programmi kulud (kokku)	296 253	388 391	300 927
Tegevused			
Loovisikute toetamine ja tunnustamine			
Kulud	3 559	3 559	3 455
Kirjanduspoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	10 410	10 691	10 350
Etenduskunstide poliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	48 281	54 401	48 214
Audiovisuaalpoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	20 604	23 211	18 341
Muusikapoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	18 472	19 127	18 689
Kunstipoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	5 983	6 447	6 320
Arhitektuuri ja disaini poliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	2 630	2 672	2 594
Meediapoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	44 176	45 289	45 244
Muuseumi- ja muinsuskaitsepoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	53 071	116 218	58 784
Raamatukogupoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	37 129	45 815	39 093
Rahvakultuuripoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	11 414	12 313	11 281
Kultuurivaldkonna digiteerimine			
Kulud	20	2 197	889
Kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise edendamine			
Kulud	7 621	7 989	7 546
Loomemajanduspoliitika kujundamine ja rakendamine			
Kulud	1 830	36 596	28 260
Kultuuri valdkondade ülene tugi- ja arendustegevus			
Kulud	31 054	36 596	28 260

Riigikontrolli poolt auditeerimata andmed. Kulud ei sisalda investeeringuid, ega käibemaksukulu.

Lõplik eelarve sisaldab lisaks esialgsele eelarvele eelmisest aastast ülekantud vahendeid, lisaeelarvega eraldatud vahendeid, Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud vahendeid ning muid tuludest sõltuvaid vahendeid (väliskoetus, hasartmängumaksu laekumine jmt).

Programm: Spordiprogramm 2024 – 2027

EESMÄRK: Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist

STRATEEGIA “Eesti 2035” siht: Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed

VASTUTAJA: Kultuuriministeerium

Programmi mõõdikud

Tabel 8. Programmi mõõdikud

	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides	193 274	225 848	241 985	230 000	235 000	Eesti spordiregister
Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate noorte (5-19-aastased) osakaal kogu vanusegrupist, %	52	54	55 ¹¹	59,5	61	Eesti spordiregister
Treenerikutsete arv	4006	4200	4253	4250	4250	Eesti spordiregister

Programmi olukorra analüüs

Spordi riikliku andmebaasi (spordiregister) kohaselt oli Eestis 2024. aastal 2924 spordiorganisatsiooni, 507 spordikooli, 241 895 organiseerunud harrastajat ja 4253 treenerikutsega treenerit.

Eestis on hea ja toimiv spordiorganisatsioonide võrgustik, spordiregister, mis võimaldab teha faktidel põhinevat spordipoliitikat ning Euroopa üks paremaid treenerite kutsekvalifikatsiooni süsteeme.

EOK liikmeskonda kuuluvate spordialaliitude peamine eesmärk, mis haakub otseselt ka „Sport 2030“ eesmärkidega, on Eesti sportlaste ja võistkondade tulemuslik ning väärikas esindatus rahvusvahelistel tiitlivõistlustel. Tagamaks saavutusspordi arendamiseks soodsaimat keskkonda, on Kultuuriministeerium alates 2015. aastast läbi viinud spordireformi, mille käigus on oluliselt korrastatud spordi rahastamise aluseid. Spordi rahastamise korrastamisega jätkatakse. Spordireformiga seonduvalt käivitati 2019. aastal koostöös EOK-ga Team Estonia projekt, mille eesmärk on tagada kõikidele olümpiamängude ja maailmameistrivõistluste (OM distsipliinidel) esikümne potentsiaaliga sportlastele piisav ettevalmistus ning osalemine tiitlivõistlustel koos kvaliteetsete tugiteenustega. Järgmine samm on koostöös Eesti Kultuurkapitaliga spordi ja kehakultuuri sihtkapitali ümberkujundamine valdavalt kohalike ja liikumisharrastuse projektide toetamiseks ning tunnustamiseks ja tippspordi rahastamise osakaalu vähendamise.

2024. aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel 42 spordialaga kokku 273 medalit – 80 kulda, 73 hõbedat ja 120 pronksi.

„Sport 2030“ üks neljast suurest eesmärgist on see, et valdav osa elanikest liigub ja spordib. Liikumisharrastajate osakaal Eestis oli 2024. a 44,1% (2022. a 45,2%, 2020. aastal 45,2% ja 2018. aastal 41,2%). Kultuuriministeeriumi tellitud ja 2022. aastal avalikustatud Eesti suurimast liikumisuuringust selgub, et nii täiskasvanutest kui ka lastest üle poole liigub endiselt liiga vähe – iga päev ei liigu piisavalt 57% õpilastest ja 58% täiskasvanutest. Uuring tõestas samas ka selgelt, et aktiivne

¹¹ Näitaja arvutamise aluseks on Statistikaameti rahvaarv vanusegrupis 1. jaanuar 2023 ja klubides sporti harrastavate noorte arv 31. detsember 2023. aasta seisuga.

eluviiis toetab märkimisväärselt tervist ja heaolu – aktiivsed lapsed ning täiskasvanud on õnnelikumad ja rõõmsameelsemad ning edukamad õppimises ja keskendumises.

Probleemiks on laste puudulikud liikumisharjumused. Maailma Terviseorganisatsioon WHO soovitab liikuda vähemalt 60 minutit päevas, kuid Eesti lastest ei liigu piisavalt 75% (Liikumisuuring 2022). Suure tõenäosusega jäävad nad ka täiskasvanuna väheaktiivseks. Samuti on suur probleem laste ülekaalulisus: iga neljas 1. klassi laps ja iga kolmas 4. klassi laps on ülekaaluline või rasvunud, keskmine kehakaal on tõusnud juba viimased 20 aastat (Euroopa laste rasvumise seire, TAI 2018/19). „Sport 2030“ raames on seatud eesmärk, et 2030. aastaks on Eesti jõudnud liikumisaktiivsuses Põhjamaade tasemele.

Liikumisharrastuse reformi elluviimise ühe sammuna asutas Eesti Olümpiakomitee 2022. aastal Sihtasutuse Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mille eesmärk on liikumisharrastuse keskse juhtimise ja arendamise kaudu luua lisandväärtust spordiorganisatsioonidele ja edendada valdkondadeülest koostööd. Kompetentsikeskus vedas ka liikumisaastat, mis tähendas, et läbi terve 2023. aasta korraldati erinevaid üritusi, töötubasid ja treeninguid. Uuring näitas, et 44% Eesti täiskasvanud rahvastikust oli liikumisaastast teadlik (Eesti elanike liikumisharrastustega tegelemine 2023, Turu-uuringute AS).

Viimastel aastatel on jõudsalt kasvanud harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides. Kui 2012. aastal oli harrastajana märgitud 130 839 inimest, siis 31.12.2024 seisuga oli see arv 241 895. Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate 5–19aastaste noorte osakaal kogu vanusegrupist moodustas 2024. aastal 55%. Spordiorganisatsioonide (sh spordiklubide) arv on kasvanud 2926 organisatsioonini (sisaldab nii tegutsevaid kui ka mittetegutsevaid organisatsioone). Nende andmete põhjal saab järeldada, et liikumisaktiivsuse kasvu ei suudeta tagada vaid organiseeritud sportimise korraldamisega.

Spordiaususe valdkonnas on peamine asutus Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus (edaspidi EADSE), kes alates 2020. aastast täidab Kultuuriministeeriumiga sõlmitud halduslepingu alusel muuhulgas ka spordivõistlustega manipuleerimise vastases võitluses kontaktpunkti rolli. 2024. aastal võttis EOK täiskogu vastu Eesti spordieetika reeglid, mis aitavad tagada Eesti spordis ühtse raamistiku spordieetika tagamisel ning rikkumiste, nt väärkohtlemise, kokkuleppemängude või hea juhtimistava rikkumiste, menetlemisel. Reeglid rakenduvad 1. juunist 2026, mistõttu 2025 tuleb tagada, et EADSE valmisolek spordiorganisatsioonide toetamiseks nende reeglite jõustamisel ning spordivaldkonna kurssi viimine. 2025. aastal viiakse läbi ka kokkuleppemängude leviku uuring, mida seekord planeeritakse teha rahvusvaheliselt koos mõnekümne teise riigiga nn Kopenhaageni grupist. Uuringu tulemused peaksid andma ka vastuse, kas 2022. aastast alates, millal sarnane uuring ainult Eestis läbi viidi, on tehtud edusamme kokkuleppemängude vastases võitluses.

Eestis toimub igal aastal sadu spordiüritusi, mis lisaks kohaliku elu rikastamisele ja meelelahutuse pakkumisele omavad mõju ka Eesti ja piirkonna majandusele. Rahvusvahelistest võistlustest toimusid 2025. a traditsiooniks kujunenud Tallinna Ironman, Rally Estonia, Tallinna Maraton, Horse Show ja Simple Session ning mitmed teised võistlused. Rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis toetavad riik, kohalikud omavalitsused, erasektor ja ka spordiorganisatsioonid ise. Riik ja kohalikud omavalitsused on loonud hea taristu rahvusvaheliste võistluste korraldamiseks. Samas vajab taristu jätkuvalt edasiarendamist. Eesti spordiorganisatsioonid on läbi aegade korraldanud kõrgetasemelisi rahvusvahelisi spordivõistlusi väga heal tasemel ning sel põhjusel pakutakse Eestile ka järjest enam võimalusi korraldada kõrgetasemelisi spordivõistlusi erinevatel spordialadel.

Programmi meetmed ja tegevuste elluviimine 2024. aastal

Spordiprogramm 2024-2027 koosneb kahest meetmest ja kolmest tegevusest.

MEEDE 1. Saavutusspordi edendamine

Tabel 9. Meetme 1 mõõdikud

Eesmärk	Eesti on rahvusvahelisel tasandil tulemuslikult ja väärikalt esindatud					
Meetme kirjeldus	Meede jaguneb kaheks tegevuseks: saavutusspordi toetamine ja arendamine ning ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine, mille raames osutatakse kokku viite avalikku otsest ja kaudset teenust					
Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Täiskasvanute tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1-10	34	30	38	36	36	Eesti spordiregister
Täiskasvanute tiitlivõistlustel mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel saavutatud kohad 1-10	402	366	381	260	250+	Eesti spordiregister
Noorte ja juunioride tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1-10	129	139	155	86	86+	Eesti spordiregister
Täiskasvanute tiitlivõistluste finaaltourniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv	1	2	0	1	3	Eesti spordiregister
Noorte ja juunioride tiitlivõistluste finaaltourniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv	0	5	1	3	4	Eesti spordiregister
Eestis läbiviidud rahvusvaheliste tiitlivõistluste arv	38	24	25	40	40	Eesti spordiregister

Meetmes kujundatakse ja viiakse ellu saavutusspordi poliitikat ja toetatakse ning luuakse tingimusi spordiga tegelemiseks, milles on Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna peamine roll ja ülesanne. Spordialaliitude, -klubide ja -koolide ning teiste spordiühendustega koostöös on Eestis toimiv spordikorraldus, mis tagab võimalused nii noortele kui ka täiskasvanutele harrastus- või tippspordiga tegelemiseks. Ajakohastatud sporditaristu kaudu luuakse kõikjal Eestis tingimused nii saavutusspordi arenguks kui ka liikumisharrastusega tegelemiseks. Toetatakse spordiorganisatsioonide harrastus-, tipp- ja noortespordi arendamist, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist, antakse investeeringutoetusi uute spordirajatiste ja lähiliikumispaiade ehitamiseks ning olemasolevate ajakohastamiseks.

Meetme teise tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

1. dopingu kasutamise ennetamisele;
2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Programmi tegevus 1.1. Saavutusspordi toetamine ja arendamine

Kutsega treenerite arv, olles püsinud aastaid stabiilsena, on teinud viimastel aastatel suure hüppe, kasvades 4253ni. Suurt rolli on selles mänginud treenerite pidev riiklik toetamine, eriti kriisi ajal. Treeneritele väärilise töötasu tagamine on üks prioriteetseid valdkonna eesmärgi. Jätkuvalt on eesmärk viia toetatavate kõrgema kategooria (vähemalt 5. kutsetase) treenerite brutopalga suhe Eesti keskmise palgani. Lisaks tuleb arvestada, et viimastel aastatel on tõusnud toetust saavate treenerite arv, mistõttu

tuleb hakata järgnevatel aastatel tõstma riigi poolt toetatavate treeningtundide arvu tagamaks, et spordiklubidele ei langeks liiga suurt koormust. Kui keskmise palgani jõudmiseks 2024. aastal oleks pidanud riigieelarvesse leidma ligikaudu 4,5 miljonit eurot lisavahendeid, siis arvestades Eesti Panga viimast majandusproгноosi tuleb juba 2026. aastal keskmise palgani jõudmiseks leida riigieelarvesse täiendavalt 6,2 miljonit eurot, sest arvestada tuleb lisaks pidevalt tõusva keskmise palgaga ka suureneva nõudlusega treeningtundide tasustamiseks.

2023. aastal analüüsis Kultuuriministeerium treenerite kutsete andmise ja uuendamise süsteemi ning läbiviidud analüüsi tulemusena selgus, et täiend- ja tasemekoolituse valdkonnas on mitmeid võimalusi tõhustamiseks ja innovaatiliste lahenduste kasutusele võtmiseks ja spordialadeülese koostöös soodustamiseks. Sarnased spordialad saaksid süsteemsema lähenemise korral koolitusi ühiselt korraldada, seeläbi nii koolituste kvaliteeti tõsta kui ka ressursse kokku hoida. VÕTA-süsteemi efektiivsemaks rakendamiseks on võimalik kaasata eksperte, kes aitaksid süsteemi ka spordivaldkonnas senisest paremini kasutada. Üheks lahenduseks, kuidas kutsesaamise protsessi inimeste jaoks mugavamaks ja lihtsamaks muuta, oleks keskse veebipõhise koolitusplatvormi loomine.

Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. Tehvandi Spordikeskuse SA koosseisu kuulub Tehvandi Spordikeskus Otepääl, Kääriku spordikeskus Käärikul ning Tartumaa Tervisespordikeskus Elvas. Riik on läbi aegade arendanud eelpool nimetatud keskusi ning kujundanud nendest kõrgel tasemel rahvusvaheliselt tunnustatud mitmekesised treening- ja võistluskeskused nii saavutussportlastele kui harrastussportlastele. Selleks, et olla atraktiivne ja konkurentsivõimeline võrreldes teiste riikidega, on vaja keskusi jätkuvalt arendada. Selleks, et Tehvandi spordikeskuses tagada valmisolek korraldada rahvusvahelisi talispordivõistlusi sõltumata ilmast ning pikendada võistluste ja laagrite hooaega, on vaja jätkuvalt panustada kunstlume tootmisvõimekuse tõusule ja taristu arendamisse. Alustatud on tugiteenuste keskuste rajamisega, ning rajamist ootab telepildi tootmise ala ja parkimisvõimaluste parendamine, mis kõik on eelduseks, et 2027. a oleks Tehvandi spordikeskuses võimalik korraldada laskesuusa MMi. Lisaks on vaja laiendada peamaja/hotelli. Tartumaa Tervisespordikeskus on olnud läbi aegade oluline koht laskesspordiga tegelemiseks, kuid sealne taristu on amortiseerunud ning vajab uuendamist. Samuti on oluline parandada piirkonnas tingimusi liikumisharrastusega tegelemiseks. Jõulumäe Tervisespordikeskuses on vaja kaasajastada tänaseks amortiseerunud peahoone ja infrastruktuur, ehitada multifunktsionaalsed spordimaja, väikemajade kompleks, arendada välispordiobjekte ning laiendada asfaltkattega liikumistrada.

Kultuuriministeerium toetab alates 2024. aastast kolme toetusmeetme kaudu rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamist kokku ligikaudu 6 mln euroga aastas. Rahvusvaheliste võistluste korraldamise toetamine aitab kaasa mitmete riiklike eesmärkide saavutamisele nii spordi-, turismi-, majanduse- kui ka regionaalpoliitika valdkonnas. Seega on oluline jätkata rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamise toetamist.

Puuetega inimeste liikumisharrastuse ning spordiga tegelemise tingimuste parandamiseks on vajalik luua valdkondade eest vastutavatele organisatsioonidele head tingimused, et neil oleks võimalik viia ellu valdkonna jaoks olulisi muudatusi ning tegeleda arendustööga. Praegu on probleem puuetega inimeste integreerimine tavapärasesse liikumisharrastusse ning spordisüsteemi, mis on vajalik erinevatele ühiskonnagruppidele võrdsete tingimuste loomiseks ühiskonnaelus osalemiseks. Tuleb suurendada puudega inimeste nähtavust spordis ning käsitleda neid alati tavaühiskonna osana. Erinevalt riiklikult tähtsatest kultuuriobjektidest puudub praegu riiklikult tähtsate spordiobjektide rajamiseks ja renoveerimiseks pikaajaline rahastamise süsteem. Selleks, et täita Riigikogu poolt seatud spordivaldkonna strateegilisi eesmärke, tuua Eestisse välisraha ja seeläbi elavdada majandust ning vältida seda, et rahvast ühendavad spordi- ja kultuuriühendused Eestist mööda lähevad, on vajalik sporditaristu arendamine praegusest suuremas mahus. Sporditaristusse panustamine on investering, mis lisaks otsesele majanduslikule tulule toob kaudset tulu nii läbi rahvatervise paranemise, Eesti nähtavuse suurenemise maailmas kui ka rahva ühtsustunde suurenemise, kui üheskoos hinge kinni hoides järjekordse olümpiasangari medaliteekonnale kaasa elame. Spordiobjektid saavad potentsiaalselt täita olulist rolli ka riigikaitse aspektist – nt kogunemiskoha, varjumiskoha või meditsiinikeskusena.

Programmi tegevus 1.2. Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine

Tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

1. dopingu kasutamise ennetamisele;
2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Nimetatud valdkondi reguleerivad mitmed konventsioonid, millega Eesti on liitunud. Kultuuriministeeriumi peamine roll on antud konventsioonide töörühmades Eesti huvide kaitsmine ja siseriiklikult konventsioonide põhimõtete ning kohustuste täitmise tagamine.

Kokkuleppemängude vastases võitluses juhinduvad riigid Euroopa Nõukogu konventsioonist spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta. Eesti allkirjastas konventsiooni 2016. aastal, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud. Küll aga on Eesti liitunud nn Kopenhaageni grupiga, mis on kokkuleppemängude vastase võitluse riiklike platvormide ühine mitteametlik töörühm. Väärkohtlemise vastases võitluses spordi valdkonnas eraldiseisvat rahvusvahelist lepingut ei ole. Spordivaldkond lähtub oma tegevustes laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitlevast Euroopa Nõukogu konventsioonist, Euroopa Nõukogu naistevastase ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioonist, ÜRO lapse õiguste konventsioonist ning Eestis kehtivatest õigusaktidest ja regulatsioonidest.

Ennetamaks kokkuleppemänge, väärkohtlemist ja teisi spordieetikaga seotud küsimusi võeti 2024. aastal sarnaselt dopinguvastastele reeglitele vastu kogu spordivaldkonnale kehtivad spordieetika reeglid. Eesti spordieetika reeglid aitavad tagada Eesti spordis ühtse raamistiku spordieetika tagamisel ning rikkumiste, nt väärkohtlemise, kokkuleppemängude või hea juhtimistava rikkumiste, menetlemisel. Reeglid rakenduvad 1. juunist 2026, mistõttu 2025 tuleb tagada, et EADSE valmisolek spordiorganisatsioonide toetamiseks nende reeglite jõustamisel ning spordivaldkonna kurssi viimine. Muuhulgas tuleb koostöös EADSE'ga tuvastada, missugused kompetentsid peaksid reeglite jõustumiseks olema tugevdatud, nt uurimisvõimekus, k.a. juristikompetents, või kooolitus.

2025. aastal viiakse läbi ka kokkuleppemängude leviku uuring, mida seekord planeeritakse teha rahvusvaheliselt koos mõnekümne teise riigiga nn Kopenhaageni grupist. Uuringu tulemused peaksid andma ka vastuse, kas 2022. aastast alates, millal sarnane uuring ainult Eestis läbi viidi, on tehtud edusamme kokkuleppemängude vastases võitluses.

MEEDE 2. Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

Tabel 10. Meetme 2 mõõdikud

Eesmärk	Liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud					
Meetme kirjeldus	Meetme all on organiseeritud liikumisharrastuse edendamise tegevus, mille raames toetatakse organiseeritud liikumisharrastust					
Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		Allikas
	2022	2023	2024	2024	2025	
Liikumisharrastusega regulaarselt (4x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal 16–64 vanusegrupist	18,3	-	17,7	23	-	Tervise Arengu Instituut

Kultuuriministeeriumi otsene vastutus ja roll inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisel on organiseeritud liikumisharrastuse, noorte huvihariduse/noortesporti (spordialaliidud/spordiklubid) arendamine ning sporditaristu ja sportimiseks/liikumisharrastuseks soodsa õigusruumi loomine. Tegevuse raames

rakendatakse regionaalsete tervisespordikeskuste toetusmeedet ja toetatakse terviseradade võrgustiku arendamist. Poliitikakujundamises edendatakse inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisega seotud valdkondade vahelist koostööd ning puuetega inimeste suuremat kaasatust liikumisharrastusse. 2022. aastal asutati Eesti Olümpiakomitee poolt SA Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mis on riigi peamine partner liikumisharrastuse valdkonna edendamisel. Kompetentsikeskus panustab läbi koordineerivate, koolitus-, teadus- ja kommunikatsioonialaste tegevuste inimeste liikumisaktiivsuse tõusu.

Kultuuriministeeriumi ülesanne on tagada elanikele võimalikult head tingimused organiseeritud liikumisharrastusega tegelemiseks, mis on üks oluline osa elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamisest. Eesti inimeste liikumisaktiivsuse suurendamiseks on vajalik tõhus valdkondade ülene koostöö, et aidata erinevate valdkondade tegevused omavahel kooskõlla viia ning seeläbi võimaldada terviklikumat ning efektiivsemat lähenemist liikumisaktiivsuse probleemi lahendamisel. Oluline on ellu viia ja edasi arendada 2022. aasta sügisel koos Sotsiaal- ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga alustatud ühist liikumisaktiivsuse tegevuskava. Edasises plaanis on vajalik kaasata ka järgmisi valdkondi, näiteks kaitse ja sisejulgeolek.

Eesti Kultuurkapitali rahalised vahendid oleks vaja vabastada liikumisharrastuse ja teiste projektipõhiste liikumis- ja sporditegevuste jaoks, et kujundada Eesti Kultuurkapitalist peamine fond, mille kaudu rahastab riik liikumisharrastuse projektipõhiseid üritusi, rohujuuretasandi sporti jt samasisulisi projekte. Praegune probleem on tippspordi püsirahastuse suur osakaal (ligikaudu 1,2 mln eurot) Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali eelarvest.

Oluline on panustada senisest tugevamalt koolilaste kehalise aktiivsuse edendamisse. Laste kehaline aktiivsus on madal nii koolipäeva jooksul kui ka nädalavahetustel. 2021. aastal Eesti Olümpiakomitee poolt käivitatud "Sport Koolis" projekti eesmärgiks on tekitada esimese kooliastme lastes huvi sportimise vastu läbi selle, et nad saavad koolipäeva raames erinevaid spordialasid katsetada. Projekt on koolide ja lastevanemate poolt väga hästi vastu võetud, kuid piiratud vahendite tõttu on sellega liitunud vaid 43 kooli (2024/25 õppeaastal). 2024. aastal viidi läbi küsitlus, mis näitas, et projektis osalenud laste vanemad, koolid ja treenerid on sellega väga rahul. Järgmise sammuna on EOK eestvedamisel plaanis läbi viia ka mõju-uuring.

Lähiaastatel on vaja lisavahendeid, et jätkata regionaalsete tervisespordikeskuste olme- ja teenindushoonete rajamise toetusmeetmega. 2023. aastal ühekordse meetme, mahuga 3 miljonit, raames läbiviidud taotlusvooru esitati 19 taotlust ning rahastati 7 projekti. Samas on teada, et osad olme- ja teenindushoone rajamisest huvitatud regionaalsed tervisespordikeskused jätsid eelarve kitsikuse tõttu taotluse esitamata.

Spordiprogrammi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Tabel 11. Programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

Programmi eelarve täitmine	2024 esialgne eelarve	2024 lõplik eelarve	2024 eelarve täitmine
Programmi kulud (kokku)	46 549	63 014	59 798
Tegevused			
Saavutusspordi toetamine ja arendamine			
Kulud	42 942	46 222	43 391
Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine			

Kulud	360	371	360
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine			
Kulud	3 247	16 422	16 047

Riigikontrolli poolt auditeerimata andmed. Kulud ei sisalda investeeringuid, ega käibemaksukulu.